

דף הרחבות לנושא – ואכלת ושבעת וברכת מתוך סדרת הלכות ברכות

יחידה מספר 8

❖ **ראיית רבינו יונה לשיטתו**

תלמידי רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף לב עמוד א

ונראה למורי הרב נר"ו דברכת מעין שלש אינה אלא מדרבנן ומביא ראיה מדאמרינן (דף יב א) שאם בירך על התמרים ברכת 'הזן' יצא, דתמרי נמי מיזן זייני. ואם איתא דברכה אחת מעין שלש היא מן התורה, האיך היה אומר שאם אמר במקומה ברכת 'הזן' יצא? אלא ודאי אינה אלא מדרבנן, לפיכך אם אמר במקומה ברכת 'הזן', כיוון שהזכיר ברכת מזון – יצא ויש שהיו דוחין ואומרים כי מה שאמר שיצא, ר"ל שאין צריך לומר 'על העץ ועל פרי העץ', שהיא כנגד הברכה הראשונה, וכיוון שאמר ברכת 'הזן' יצא מזה, אבל צריך לומר 'ועל ארץ טובה ורחבה' ואילך, מפני שצריך לומר מעין שתי ברכות ואין זה מתקבל, דלשון 'יצא' – לגמרי משמע

בדף יב נאמר שאם בירך על התמרים את ברכת 'הזן' יצא ידי חובה. משמע שאין צורך להזכיר את שלושת המרכיבים הדרושים ליציאה ידי חובת ברכת המזון. אפשר להסביר שניתן לברך את ברכת 'הזן' במקום לומר את המילים "על העץ ועל פרי העץ". יש בזה חידוש: רוב הפירות אינם מספקים תזונה מספקת, ולכן ברכת 'הזן' לא מהווה תחליף לברכת "על העץ".

אך תר"י אומר שלא נשמע כך בגמרא. בגמרא נשמע שיוצאים ידי חובת ברכת המזון, ואין חובה לברך עוד כלל. שימו לב שעולה כאן הנחה מעניינת: שני צדי המחלוקת מסכימים שאם ברכת שבעת המינים היא מן התורה, הדרישה היא להזכיר את כל מרכיבי הברכה. הראשונים הסוברים שיש חובה מן התורה לברך ברכה אחרי אכילת שבעת המינים סוברים שכבר התורה רומזת לדירוג מסוים, בו "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם" מורה על כך שיש להשקיע יותר במרכיבי הברכה על הלחם מאשר על יתר שבעת המינים, אך תוכן הברכות נותר זהה: שלושת המרכיבים אמורים להופיע בברכת המזון הרמחה ב"ואכלת ושבעת וברכת", גם על חמשת המינים האחרים.